

EKSKURSIYA YO‘NALISHLARINI TASHKIL ETISHDA GEOGRAFIK VA MADANIY OMILLARNING O‘RNI

Jabborova Nigina Bobomurod qizi

*Samarqand turizm va madaniy
meros texnikumi talabasi*

jabborovanigina948@gmail.com

Ergashev Shoxrux Jamolovich

*Samarqand turizm va madaniy
meros texnikumi o‘qituvchisi*

Amirtemur891@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tesizda ekskursiya yo‘nalishlarini rejalashtirish va tashkil etishda geografik hamda madaniy omillarning ahamiyati xalqaro ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilinadi. Tabiiy sharoitlar, hududiy qulaylik, madaniy meros resurslari va ijtimoiy-madaniy muhit muvaffaqiyatli ekskursiya marshrutlarini shakllantirishning asosiy omillari sifatida ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda geografiya va madaniyat uyg‘unligini ta‘minlash turistik tajribani boyitishi hamda barqaror turizm rivojiga xizmat qilishi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: ekskursiya yo‘nalishlari, turizmni rejalashtirish, geografik omillar, madaniy omillar, madaniy meros, marshrut dizayni.

Kirish

Jahon miqyosida turizm sohasining rivojlanishi ekskursiya faoliyatining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Ekskursiya yo‘nalishlari turistik manzil jozibadorligini belgilovchi muhim vosita bo‘lib, ular nafaqat makon bo‘ylab harakatlanishni, balki geografik muhit va madaniy mazmunni o‘zaro bog‘lovchi tizimli hikoyani ham ifodalaydi. Xalqaro tadqiqotlarga ko‘ra, samarali ekskursiya rejalashtirish fazoviy sharoit, madaniyat va tashrif buyuruvchilar xulq-atvorini kompleks tahlil qilishni talab etadi. To‘g‘ri tashkil etilmagan marshrutlar turistlar qoniqishini pasaytirs, puxta ishlab chiqilgan yo‘nalishlar ularning bilimini, qiziqishini va manzil haqidagi ijobiy tasavvurini oshiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi ekskursiya yo‘nalishlarini tashkil etishda geografik va madaniy omillarning rolini xalqaro ilmiy adabiyotlar asosida yoritishdan iborat.

Turizm tadqiqotlarida ekskursiya yo‘nalishlarini rejalashtirish tushunchasi

Xalqaro adabiyotlarda ekskursiya yo‘nalishlarini rejalashtirish muayyan hudud doirasida diqqatga sazovor obyektlarni tanlash, ularni ketma-ket

joylashtirish va mazmunan talqin qilish jarayoni sifatida talqin etiladi. Ekskursiya yo‘nalishlari vaqtini to‘g‘ri taqsimlash, qulaylik, mavzuviy uyg‘unlik va turistlarning faolligini ta‘minlashga qaratilgan fazoviy mahsulot hisoblanadi. Tadqiqotchilar marshrutlarni shakllantirishda tabiiy va madaniy resurslar birgalikda inobatga olinishi zarurligini ta‘kidlaydilar.

Ekskursiya yo‘nalishlarini tashkil etishda geografik omillar

Jismoniy geografiya va tabiiy sharoitlar

Relyef, iqlim, o‘simlik qoplami va suv resurslari ekskursiya yo‘nalishlarini ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Tog‘li, dengizbo‘yi, cho‘l yoki shahar hududlarida tashkil etiladigan ekskursiyalar turli yondashuvlarni talab qiladi. Masalan, murakkab relyef xavfsizlik choralarni kuchaytirishni va masofani to‘g‘ri belgilashni talab etadi. Iqlim sharoiti esa mavsumiylikni belgilab beradi.

Hududiy qulaylik va infratuzilma

Transport tarmoqlari, obyektlar orasidagi masofa va hududiy bog‘liqlik ekskursiya marshrutining amaliy imkoniyatlarini belgilaydi. Rivojlangan infratuzilma harakat vaqtini qisqartiradi va turistlarning charchashini kamaytiradi. Shahar hududlarida piyoda ekskursiyalar keng tarqalgan bo‘lsa, qishloq yoki chekka hududlarda aralash transport turlari qo‘llaniladi.

Ekskursiya faoliyatiga ta‘sir etuvchi madaniy omillar

Madaniy meros va turistik resurslar

Madaniy meros ekskursiya yo‘nalishlarining mazmuniy asosini tashkil etadi. Me‘moriy yodgorliklar, tarixiy obidalar, muzeylar va arxeologik joylar bilan bir qatorda urf-odatlar, an‘analar va mahalliy turmush tarzi ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro tajribada madaniy yo‘nalishlar turistlarning madaniy ongini oshirish va xalqlar o‘rtasida madaniy muloqotni kuchaytirishda muhim vosita sifatida baholanadi.

Ijtimoiy-madaniy muhit va autentiklik

Turistlar tobora ko‘proq autentik tajribalarni izlamog‘da. Shu sababli ekskursiya yo‘nalishlarini ishlab chiqishda mahalliy aholi ishtiroki va madaniy o‘ziga xoslikni saqlash muhim hisoblanadi. Haddan tashqari tijoratlashuv madaniy qadriyatlarning yo‘qolishiga olib kelishi mumkin.

Geografik va madaniy omillarning uyg‘unligi

Xalqaro ilmiy tadqiqotlar geografik va madaniy omillar uyg‘unligi ekskursiya yo‘nalishlarining muvaffaqiyatini belgilashini ko‘rsatadi. Mashhur madaniy marshrutlar tabiiy manzaralar va tarixiy-madaniy mazmunning birlashuvi natijasida shakllangan. Bunday integratsiya turistlar uchun boy va mazmunli tajriba yaratadi.

Barqaror turizm rivojida ekskursiya yo‘nalishlarining o‘rni

Barqaror turizm konsepsiyasiga ko‘ra, ekskursiya yo‘nalishlari

atrof-muhitga zarar yetkazmasdan, madaniy merosni asrashga xizmat qilishi lozim. Geografik jihatdan to'g'ri rejalashtirilgan va madaniy jihatdan mas'uliyatli marshrutlar mahalliy iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlaydi hamda merosni saqlashga hissa qo'shadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ekskursiya yo'nalishlarini samarali tashkil etishda geografik va madaniy omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega. Jismoniy geografiya marshrutning amaliy imkoniyatlarini belgilasa, madaniy omillar uning mazmuniy va tarbiyaviy qiymatini oshiradi. Integratsiyalashgan yondashuv ekskursiya faoliyatining sifatini oshirish va barqaror turizmni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Boniface, B., Cooper, C., & Cooper, R. (2016). *Worldwide Destinations: The Geography of Travel and Tourism*. Routledge.
2. Hall, C. M., & Page, S. J. (2014). *The Geography of Tourism and Recreation*. Routledge.
3. Lew, A. A. (2001). Tourism and geography: Place, space and spatiality. *Tourism Geographies*, 3(1), 1–5.
4. MacCannell, D. (1999). *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. University of California Press.
5. Page, S. J. (2019). *Tourism Management*. Routledge.
6. Prideaux, B. (2000). The role of the transport system in destination development. *Tourism Management*, 21(1), 53–63.
7. Richards, G. (2018). *Cultural Tourism: A Review of Recent Research*. OECD.
8. Richards, G., & Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences. *Annals of Tourism Research*, 33(4), 1209–1223.
9. UNESCO. (2017). *Cultural Routes and Heritage Tourism*. Paris.
10. UNWTO. (2018). *Tourism and Culture Synergies*. Madrid.